

WAARDESTELLING

Villa Santwyck Wilhelminalaan 1

*Bart van Aller /
Erfgoedvereniging Heemschut*

mei 2021

INHOUD

Inleiding	3
Opzet.....	3
Historie	3
Hillegom.....	3
Veldhuizen van Zanten.....	4
Villa Casa Cara.....	4
Villa Santwyck.....	7
Waardering	8
Gebruikte bronnen en literatuur	9

BART VAN ALLER

Bouwhistorisch en Archivalisch
onderzoek en advies

Olivierlaan 7
6703 JB Wageningen
bvanaller@planet.nl

M: +31(0)6 21462594

In opdracht van:
Erfgoedvereniging Heemschut
Mei 2021

Inleiding

In opdracht van de Erfgoedvereniging Heemschut is van Villa Santwyck (Wilhelminalaan 1 te Hillegom) door Bart van Aller een waardestelling op basis van het exterieur gemaakt. Het object staat al jaren leeg en te verpauperen en wordt momenteel met afbraak bedreigd.

In 1988 is Villa Santwyck opgenomen in het M.I.P Zuid-Holland (Monumenten inventarisatie Project) met als motivatie: *Zeer karakteristiek pand door vorm en afmetingen. Markante villa, Gaaf.*

In augustus 2006 is Villa Santwyck opgenomen in de selectielijst waardevolle objecten en gebieden in de gemeente Hillegom.

In het in 2007 vastgestelde bestemmingsplan staat: *De gemeente wil toestemming verlenen aan bouwplannen mits de beeldbepalende villa gehandhaafd blijft.*

Opzet

Dit rapport is samengesteld op basis van bestaand archief en literatuuronderzoek afkomstig van de Stichting vrienden van Oud Hillegom (SVvOH) aan gevuld met uitgebreid historisch onderzoek. Een aparte observatie van het object met bijbehorend archiefonderzoek was door coronamaatregelen en de ontoegankelijkheid van het pand niet mogelijk. Het pand is in mei 2020 geheel dichtgezet om vandalisme te voorkomen.

Villa Santwyck april 2021 Bron: SVvOH

Historie

Hillegom

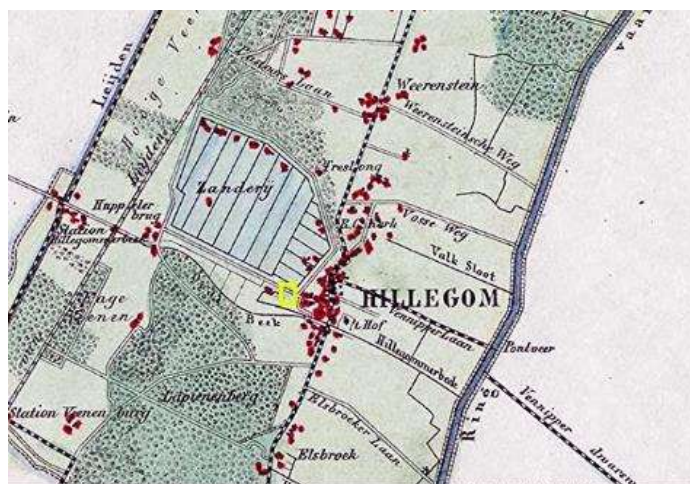
Hillegom dorp in Zuid-Holland is ontstaan op een strandwal en voor het eerst vermeld in 1248. In die tijd stond er al een aan St.-Maarten gewijde kapel, die door graaf Willem II aan de abdij van Egmond werd geschonken.

De bebouwing concentreerde zich aanvankelijk aan de huidige Hoofdstraat, als onderdeel van een over de strandwal lopende weg (Leidsestraat en Weeresteinstraat).

De daaraan in de 17de en 18de eeuw ingerichte buitenplaatsen zijn inmiddels verdwenen. Aan de zuidzijde van de Hoofdstraat ligt een driehoekig pleintje (Houttuin), waar oorspronkelijk het rechthuis stond.

Vanaf 1870 ontwikkelde Hillegom zich tot een welvarend dorp met talrijke nieuwe landhuizen en villa's van welgestelde bollenkwekers en- handelaren, zoals bijvoorbeeld de families van Waveren, van der Schoot, van Til, Lommerse en de familie Veldhuizen van Zanten. De bloembollenbedrijven verdienden in het eerste kwart van de 20ste eeuw veel geld met de teelt, handel en export van bloembollen. Veel van deze 'bollenvilla's zijn in de loop van de tijd afgebroken of ingrijpend verbouwd. In het eerste kwart van de 20ste eeuw werden enkele nieuwe woonwijken verwezenlijkt.

Na de Tweede Wereldoorlog is het gebied ten oosten van de dorpskern volgebouwd tot aan de ringvaart van de Haarlemmermeerpolder. De ligging tussen Haarlem, Leiden en Amsterdam, gepaard aan een goede infrastructuur, maakte Hillegom de laatste decennia van de twintigste eeuw tot een gewilde woongemeente. De bevolking groeide snel, van 9000 inwoners rond 1920 tot ruim 22.000 in 2021.

Detail Gemeente Hillegom, Kuypers 1868 (geel omlijnd locatie Villa Santwyck). Bron: www.atlas1868.nl

Veldhuizen van Zanten

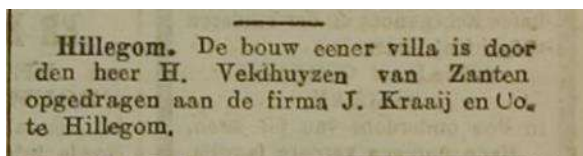
De tuinbouwgeschiedenis van de familie Veldhuyzen van Zanten begint in 1822 met stamvader Rutgerd Veldhuyzen van Zanten, die zeven hectare grond op de Zanderij koopt van Jan Six IV. Hij gaat er zoals de meeste tuinbouwers aardappelen en groenten verbouwen. Een van de veertien kinderen, zoon Jan zet het bedrijf door als J.Veldhuyzen van Zanten en vestigt zich op villa Aurora aan de Wilhelminalaan nr 1.

Zijn zoon Hendrik Veldhuyzen van Zanten, werd in 1864 geboren te Hillegom en was oprichter van het bloembollenteelt- en handelsbedrijf H.V.van Zanten 'Continental', een voortzetting van het bedrijf van zijn vader dat van 1924 tot 1995 heeft bestaan. Hij bouwde dit bedrijf uit met de handel in Duitsland en België. Hyacinten waren de belangrijkste producten in het bedrijf.

Villa Casa Cara

Het is Hendrik Veldhuyzen van Zanten die in 1905/1906 de villa Casa Cara (later Santwyck) liet bouwen tussen het bollenhuis en de villa Aurora van zijn vader in. De blauwdrukken in het bouwarchief van de gemeente Hillegom vermelden geen architect.

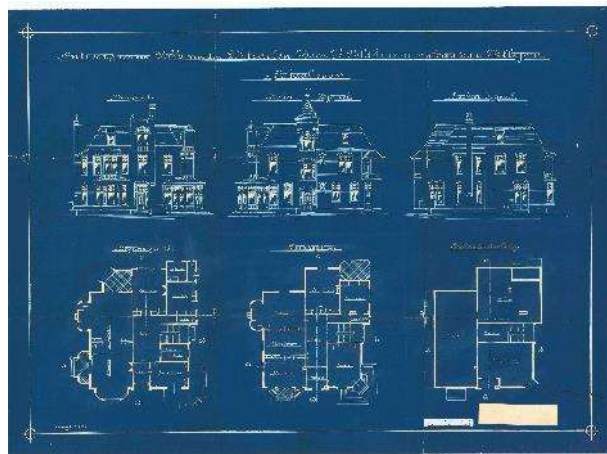
De bouw wordt opgedragen aan aannemer, metselaar en timmerman Johannes Kraaij & Co uit Hillegom die het aannemingsbedrijf en stoomtimmerfabriek "De Nijverheid" bezat aan de haven te Hillegom. Het is niet zeker of deze Johannes Kraaij (1875-1930) ook het ontwerp voor de villa gemaakt heeft daar hij vaak voor architecten als H.P. Berlage, J.W.F.Hartkamp, J. Verheul en J.J. M.A. en J. van Nieukerken de ontwerpen als aannemer uitvoerde. De gebouwde villa wijkt op een aantal kleine onderdelen af van de oorspronkelijke ontwerptekeningen.

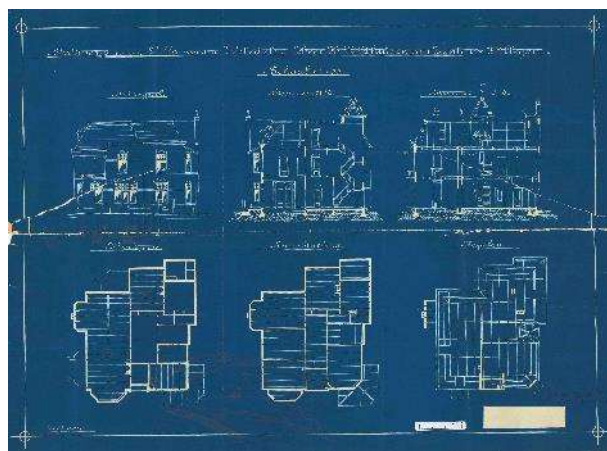
Bouw Villa 'Casa Cara' Bron: Leidsch Dagblad 29-09-1905

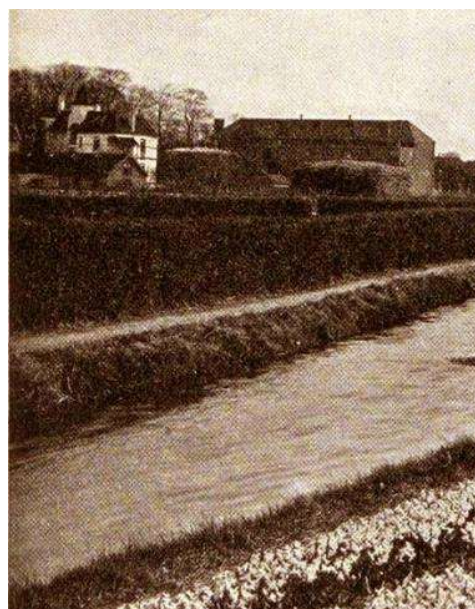
Gezicht vanaf de Veenenburgerlaan 1905, vlak vóór de bouw
Bron: Beschrijving en kleine kroniek van de gemeente Hillegom, 1916

Bouwtekening Voor- linker en rechterzijgevel 1905
Bron: GA Hillegom

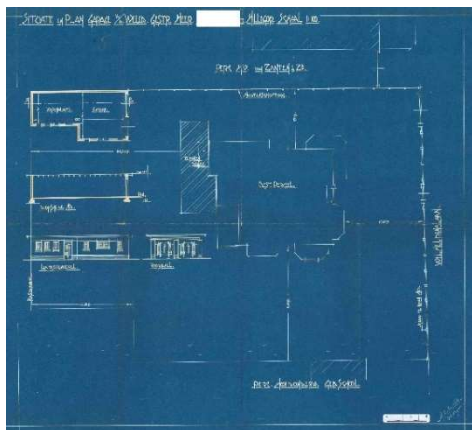
Bouwtekening achtergevel en doorsneden (constructie) 1905
Bron: GA Hillegom

Achterzijde Villa Casa Cara met naastgelegen Openbare Lagere School op de hoek Wilhelminalaan en de van den Endelaan in 1915.

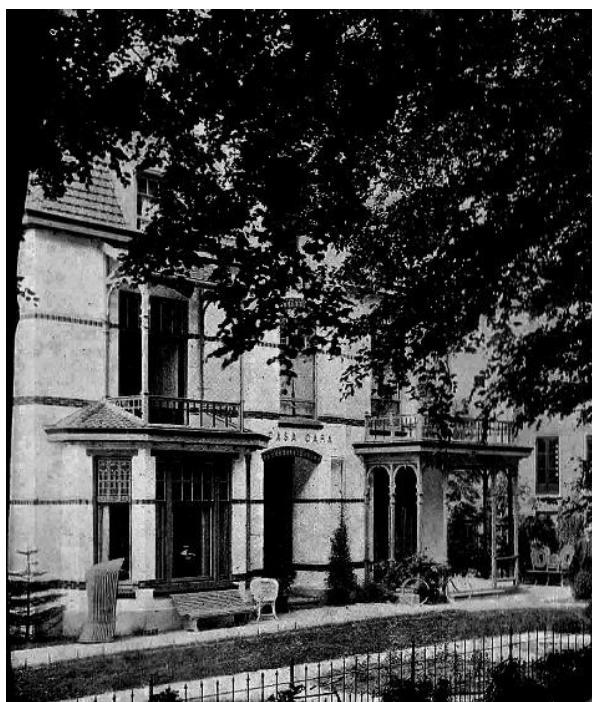
Bron: Beschrijving en kleine kroniek van de gemeente Hillegom, 1916.

De zoon van Hendrik, Hubertus Hendrik (1899-1972) kwam ook in de zaak en zorgde voor de verdere ontwikkeling. Oost-Europa en voornamelijk Rusland werden belangrijke afzetgebieden. Wellicht heeft de zgn. *'Russische kelder'* ingetekend op de blauwdruk hiermee te maken. Vermoedelijk is in 1922 rechts achter de villa de losstaande L-vormige garage met waskamer gebouwd. Deze garage werd ontworpen door de Hillegomse bouwkundig aannemer Adrianus Leliveld. Tevens is er een ondergrondse kelder aan de achterzijde van de villa ingetekend.

Ontwerptekening garage met washuis achter de villa.
Bron: GA Hillegom

Mede door de Russische revolutie in 1917 en later de aanloop naar de economische crisis van 1929 kwamen bloembollenondernemers en dus ook Veldhuyzen van Zanten in financiële moeilijkheden en moest Hubertus uiteindelijk villa Casa Cara en het overgrote deel van de land en bedrijfsgebouwen verkopen.

Voorzijde Villa Casa Cara met origineel hekwerk ca.1925.
Bron: SVvOH

Burgemeester Dirk Frans Pont ca.1925.
Bron: www.wikipedia.nl

In mei 1929 werd villa Casa Cara verkocht aan burgemeester Dirk Frans Pont die op zoek was naar een ambtswoning. Hij liet het huis verbouwen en doopte het om in 'Villa Santwyck'. Mogelijk verdwenen bij deze verbouwing o.a. de rijk bewerkte houten veranda's op de driezijdig uitgebouwde serre aan de voorgevel en op de noordwesthoek van de begane grond. Ook is mogelijk toen ook het smeedijzeren hekwerk aan de straatzijde vervangen.

In 1937 moest Pont het burgemeesterschap van Hillegom opgeven omdat hij als lid van de NSB in de eerste kamer verkozen werd. Villa Santwyck werd verkocht aan de succesvolle bloembollenexporteur Arie Jan van Engelen (1901-1979) die al sinds 1933 eigenaar was van de rechts naast de villa gelegen bollenschuur.

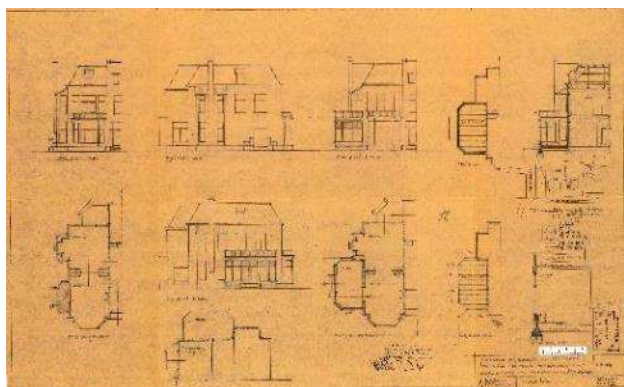

Boembollenbedrijf A.J. van Engelen met rechts de achterzijde van Villa Santwyck Bron: www.postcardsfrom.nl

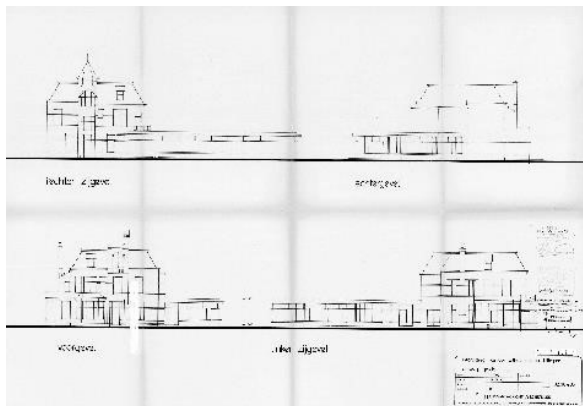
Achterzijde Villa Santwyck met bollenschuur en open veranda ca.1937. Bron: SVvOH

In 1951 werd door A.J. van Engelen aan de oostelijke zijde het terras omgezet in een grote glazen serre ontworpen door de Hillegomse architect W. Kuitens.

Ontwerptekeningen serre linkerzijde 1951. W.Kuitens
Bron: GA Hillegom

In 1972 ging het echter slecht met het bedrijf van A.J. van Engelen en werd het overgenomen door het Britse bedrijf Hortico dat als snel de stekker eruit trok. Villa Santwyck kwam in 1973 in handen van ondernemer Rein van der Laan (1934-2005) die het twintig jaar met zijn familie bewoonde. In 1993 vertrok de familie van der Laan naar een andere locatie en werd Santwyck tot paramedisch centrum verbouwd. Het ontwerp was van Hans van Egmond Architecten uit Noordwijk. De oude garage werd met de villa verbonden met praktijkruimten en de kamers in de villa werden verhuurd aan jongeren. De villa ging door achterstallig onderhoud gaandeweg achteruit.

Ontwerptekening kantoorruimten 1992. Bron: GA Hillegom

In februari 2004 werd door de familie van der Laan een bouwplan ingediend voor het perceel met villa Santwyck. Het bouwplan voorzag in de sloop van villa Santwyck, en het bouwen van 16 appartementen en 2 vrijstaande villa's. De gemeente Hillegom wilde toestemming verlenen aan de plannen mits de beeldbepalende villa gehandhaafd blijft. Het plan gaat echter niet door.

In mei 2018 laat Mw. van der Laan door Robert 't Jong van Bouwburo Bollenstreek te Hillegom een technisch rapport opstellen dat concludeert dat Villa Santwyck door de vele technische gebreken een economische total loss is. De familie van der Laan vraagt wederom een sloopvergunning aan die niet wordt verleend omdat inmiddels het pand in het bestemmingsplan "De Zanderij uit 2007 als karakteristiek bouwwerk is aangemerkt.

De villa komt vervolgens door verkoop in handen van de Verda Holding bv te Laren. Deze partij laat door het bureau SRO bv te Arnhem een studie uitvoeren om de villa Santwyck te renoveren en het achterliggende terrein te herontwikkelen naar kleinschalige woningbouw.

Ook dit plan gaat niet door en Villa Santwyck wordt verkocht aan de Bricks Development Group die het op zijn beurt in november 2020 doorverkoopt aan Gaudium Real Estate. Gaudium is voornemens de locatie te herontwikkelen tot een zorgcomplex voor ouderen.

Voor de villa is in 2020 weer een sloopvergunning aangevraagd, maar niet verleend vanwege het vigerende bestemmingsplan. De gemeentelijke monumentencommissie moet zich nu buigen over een monumentenstatus.

Er is tot tweemaal toe getracht om brand te stichten in de leegstaande villa. Het pand is nu dichtgespijkerd en staat leeg. De gemeente wil volgens media met de nieuwe eigenaar contact opnemen om te kijken wat de plannen zijn met dit pand.

Huidige situatie april 2021 Bron: SVvOH

Villa Santwyck

Villa 'Casa Cara' of Villa 'Santwyck' zoals het vanaf 1929 heet, is in 1905/1906 door de Hillegomse firma Joh. Kraaij & Co gebouwd in de eclectische overgangsstijl met enige invloeden van de Art Nouveau en de Chalêtstijl in een sobere opzet. Een mogelijke betrokkenheid van een architect is niet aangetoond.

Exterieur

De onderkelderde villa is opgetrokken uit twee lagen en een dakverdieping in grotendeels wit gepleisterde rode baksteen. Door verschillende erkers en balkons heeft het huis een asymmetrische en onregelmatige verschijningsvorm gekregen. In de segmentbogen boven de vensters met schuifvensters en doorlopende banden zijn rood en groen geglaazuurde bakstenen toegepast. De vensters op de begane grond bezitten gekleurd glas-in-lood bovenlichten. Op de verdieping bevinden zich schuifvensters met acht- en twaalfruits bovenlichten.

Voorgevel (Noordzijde) villa Santwyck
Bron: www.google.nl/maps

In het middenrisaliet van de voorgevel met hoofdentree, waarboven de naam "Santwyck", is op de tweede verdieping een loggia met een gemetseld boogvormig balkonhek. Het middenrisaliet wordt bekroond door natuurstenen ornamenten van verschillende grootte. Links van de hoofdentree een driezijdig uitgebouwde erker met balkonhek en openslaande deuren met twaalfruits bovenlicht. Aan de oostelijke zijde is een grote driezijdig uitgebouwde serre met glas-in-lood met houten balustrade.

Linkerzijgevel (oostzijde)
Bron: SVVOH

Het afgeknotte schilddak is rondom gedekt met rood geglaazuurde kruispannen en heeft een houten goot op klossen en in totaal vijf dakkapellen onder lessenaarsdak en een ranke gemetselde schoorsteen. Een tweede en derde schoorsteen bevinden zich op uitgebouwde rookkanalen aan de oostelijke en noordzijde. Aan de westelijke gevel bevindt zich in het trappenhuis een rondbogig kozijn waarin een bijzonder gekleurd glas-lood-raam bevat is. Daarboven steekt een achtkantig torentje met houten goot uit de gevel. Deze is afgedekt met een achthoekige spits bedekt met rood geglaazuurde beverstaartpannen.

Rechterzijgevel met glas-in loodraam in het trappenhuis.
Bron: SVVOH

Een aantal houten constructies, zoals een rijk bewerkte houten veranda met dakconstructie op de serre van de voorgevel is verdwenen evenals de houten veranda op de begane grond aan de noordwestelijke hoek. Het oorspronkelijk open balkon met veranda onder lessenaarsdak op de verdieping aan de noordzijde is nu gesloten.

Achtergevel (zuidzijde) met oude garage en kantoorruimten
Bron: SVVOH

Interieur

Het interieur kon niet worden bekeken. Via krantenartikelen en internetfoto's is duidelijk dat de diverse stucplafonds met stuc op riet aanzienlijke waterschade hebben opgelopen. Het interieur is door vandalisme en achterstallig onderhoud in uitgewoonde staat en onbewoonbaar verklaard.

Garage

De garage met voormalige waskamer uit vermoedelijk 1922 en de in 1993 gebouwde kantoorruimten die zijn verbonden met de villa, zijn niet onderzocht.

Waardering (Op basis van het exterieur).

Cultuurhistorische waarden

- De villa heeft cultuurhistorische waarde als een bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling in de bouw van woonhuizen voor de beter gesitueerden tijdens de opkomst van de Hillegomse bloembollenteelt en -handel in het begin van de 20^e eeuw.
- Vanwege de oorspronkelijke relatie met de tuinbouwgeschiedenis van het geslacht Veldhuyzen van Zanten en burgemeester D.F. Pont.
- Vanwege de herinnering aan de grote bloei van de bloembollenteelt in begin van de 20e eeuw in Hillegom.

Architectuurhistorische waarden

- Vanwege de kwaliteit van het ontwerp en vanwege de voor de bouwtijd kenmerkende hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering.
- Als prominent voorbeeld van een villa in overgangsstijl met Art Nouveau en Chalêtstijl elementen uit omstreeks 1905.
- Vanwege de hoofdvorm, detaillering en toegepaste materiaal.

Stedenbouwkundige en ensemblewaarden

- De villa heeft Stedenbouwkundige waarde vanwege de situering verbonden met de ontwikkeling van Hillegom.
- De villa heeft door de detonerende nieuwbouw links en de rechts van de villa als zodanig geen ensemblewaarde meer.
- Vanwege de beeldbepalende betekenis van het de villa voor het aanzien van het dorp Hillegom, de beeldbepalende ligging aan de Wilhelminalaan en de relatie met het aangrenzende Wilhelminaplantsoen aangelegd in 1901 aan de overzijde van de villa.

Gaafheid/herkenbaarheid

- Het complex is ondanks het achterstallig onderhoud gaaf bewaard gebleven en vormt een herkenbaar relict van de Hillegomse bollenindustrie.

Zeldzaamheid

- als markant laatste voorbeeld van de oorspronkelijke villabebouwing langs dit deel van de Wilhelminalaan in Hillegom.
- van belang vanwege de architectuurhistorische zeldzaamheid in de gemeente Hillegom.

Gebruikte bronnen en literatuur

Literatuur:

- Monumenten Inventarisatieproject Zuid-Holland (MIP) 1988
- Ronald Stenvert e.a., Monumenten in Nederland, Zuid-Holland, 2004
- Beschrijving en kleine kroniek van de gemeente Hillegom, J. B. van Loenen, 1916
- Waardevolle objecten en gebieden, Gemeente Hillegom, selectielijst augustus 2006
- De Zanderij, bestemmingsplan, 2007

Artikelen:

- *Villa Casa Cara ofwel Santwyck een monument?* Hangkouserieën, aflevering 77, oktober 2018
- *Kroniek van een iconische bollenfamilie*, Haarlems dagblad, 16-10-2021

Archieven:

- Bouwarchief Domein Publieksservice Hillegom
- Archief Stichting Vrienden van Oud-Hillegom
- Marca Bultink Hillegom
- Wilbert Koops Hillegom

Websites:

- <https://geschiedenisvanzuidholland.nl/locatie/geschiedenis-van-Hillegom>
- www.haarlemsdagblad.nl/; 16-10-2017
- www.atlas1868.nl
- www.wikipedia.nl
- <https://leiden.courant.nu/>
- www.postcardsfrom.nl

Herkomst afbeeldingen:

- Omslag, SVVOH
- Bron overige foto's zoals vermeld.